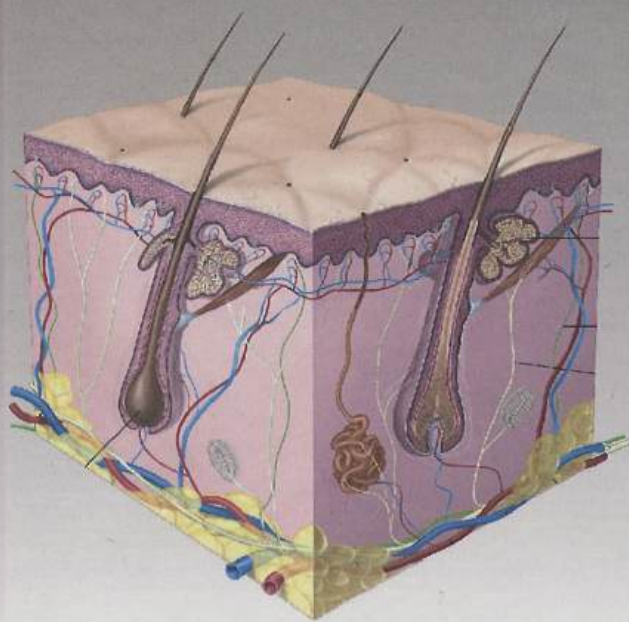

ДЕРМАТОЛОГІЯ ВЕНЕРОЛОГІЯ

За редакцією член-кореспондента НАМН України,
професора В.І. Степаненка

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. БОГОМОЛЬЦЯ

ДЕРМАТОЛОГІЯ ВЕНЕРОЛОГІЯ

(видання друге переопрацьоване, доповнене)

За редакцією
член-кореспондента НАМН України, професора
В.І. Степаненка

*Рекомендовано Вченою радою закладу вищої освіти
Національного медичного університету
імені О.О.Богомольця МОЗ України, як підручник
для здобувачів вищої медичної освіти ЗВО України*

Київ
ВИДАВНИЦТВО
КіМ
2025

УДК 616.5+616.97](075.8)

ББК 55.8я73

Д36

*Рекомендовано Вченою радою закладу вищої освіти
Національного медичного університету імені О.О. Богомольця МОЗ України,
як підручник для здобувачів вищої медичної освіти ЗВО України
Протокол №10 від 19.06.2025*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ж.В. Корольова – доктор медичних наук, професор, професор кафедри дерматовенерології, алергології, клінічної та лабораторної імунології Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика;

Я.Ф. Кутасевич – доктор медичних наук, професор, в.о. директора ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України»;

В.Г. Кравченко – доктор медичних наук, професор, професор кафедри шкірних і венеричних хвороб Полтавського державного медичного університету.

Дерматологія, венерологія. Підручник / видання друге, перео-
Д36 працюване, доповнене. За редакцією член-кореспондента НАМН
України, професора В.І. Степаненка. – К.: В-во: Купріянова О.О.,
2025. – 928 с., 275 іл.

ISBN 978-966-8668-83-8

Друге видання підручника (перше вийшло у 2012 р.) підготовлено співробітниками кафедри дерматології та венерології з курсом косметології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця та провідними дерматовенерологами однопрофільних кафедр закладів вищої освіти України під загальною редакцією член-кореспондента НАМН України, професора В.І. Степаненка.

У підручнику на сучасному рівні викладено погляди на етіологію й патогенез захворювань шкіри і її придатків та інфекцій, які передаються переважно статевим шляхом. Представлено клінічну картину й перебіг ряду дерматозів та інфекцій, які переважно передаються статевим шляхом, а також новітні методи діагностики, лікування та профілактики їх.

Підручник укладено відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), Стандарту вищої освіти зі спеціальностей «Медицина», «Педіатрія», «Стоматологія», де визначено обсяг теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей для досягнення визначених результатів навчання, відповідно до концепції освітньої діяльності та освітніх програм за спеціальностями «Медицина», «Педіатрія», «Стоматологія», що базується на відповідних галузевих стандартах.

Підручник включає обов'язкові для засвоєння теми з урахуванням тематичного плану лекцій і практичних занять. У ньому представлено також ряд інших розділів дерматології та венерології, знання яких потрібне для проведення диференційної діагностики нозологічних форм шкірної патології. Окрім цього, підручник включає теми елективних курсів «Медична косметологія» та «Новоутворення шкіри». У тексті використано ілюстративний матеріал, заснований на клінічних спостереженнях співавторів підручника, зокрема, співробітників кафедри дерматології та венерології з курсом косметології НМУ імені О.О. Богомольця, а також окремі ілюстрації навчальних ексклюзивних експонатів музею муляжів цієї кафедри. У розділі «Медична косметологія» представлено ілюстративний матеріал клінічних спостережень співавторів цього розділу співробітників профільної кафедри Одеського національного медичного університету.

Для здобувачів вищої медичної освіти закладів вищої освіти України, лікарів-інтернів, практикуючих лікарів.

УДК 616.5+616.97](075.8)
ББК 55.8я73

ISBN 978-966-8668-83-8

© В.І. Степаненко, С.Г. Свирид, Р.Л. Степаненко та ін., текст, 2025
© Кафедра дерматології та венерології з курсом косметології НМУ імені О.О. Богомольця, ілюстрації, 2025

ЗМІСТ

Передмова до другого видання (переопрацьованого, доповненого).....	9
Анотація до підручника «ДЕРМАТОЛОГІЯ, ВЕНЕРОЛОГІЯ» (видання друге, переопрацьоване, доповнене)	11

Тема 1. ВСТУП ДО ДЕРМАТОВЕНЕРОЛОГІЇ (<i>В.І. Степаненко, К.В. Коляденко</i>).....	13
Етапи розвитку дерматології.....	14
Етапи розвитку венерології.....	22

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ДЕРМАТОВЕНЕРОЛОГІЇ

Тема 2. МОРФОЛОГІЯ, ФІЗІОЛОГІЯ Й ПАТОМОРФОЛОГІЯ ШКІРИ ТА ЇЇ ПРИДАТКІВ. ПРОПЕДЕВТИКА ДЕРМАТОВЕНЕРОЛОГІЇ. ПРИНЦИПИ ЛІКУВАННЯ В ДЕРМАТОЛОГІЇ ТА ВЕНЕРОЛОГІЇ (<i>В.І. Степаненко, В.В. Короленко, О.О. Сизон</i>).....	31
2.1. Морфологія, фізіологія й патоморфологія шкіри, її придатків та слизової оболонки ротової порожнини.....	31
Морфологія шкіри та її придатків.....	32
Фізіологічні особливості шкіри	39
Морфологія слизової оболонки порожнини рота.....	50
Фізіологія слизової оболонки порожнини рота.....	53
Основні патологічні зміни у шкірі.....	54
Симптоми ураження нігтів	56
Симптоми ураження стрижнів волосся.....	60
Симптоми порушення оволосіння	62
2.2. Пропедевтика дерматовенерології. Загальні питання етіології та патогенезу дерматозів.....	64
Екзогенні й ендогенні фактори виникнення захворювань шкіри.....	65
Суб'єктивні та об'єктивні симптоми шкірних захворювань.....	67
Етапи діагностичного процесу.....	67
Морфологічні елементи висипки на шкірі й слизових оболонках	69
Первинні морфологічні елементи висипки.....	69
Вторинні морфологічні елементи висипки.....	74
Визначення властивостей морфологічних елементів висипки	77
2.3. Методика обстеження пацієнта в дерматовенерологічній практиці.....	79
Загальні та спеціальні методи обстеження в дерматології та венерології.....	80
2.4. Принципи лікування в дерматології та венерології	87
Загальна терапія.....	88
Місцева терапія.....	100

СПЕЦІАЛЬНА ДЕРМАТОЛОГІЯ

Тема 3. ПАРАЗИТАРНІ ХВОРОБИ ШКІРИ – ДЕРМАТОЗООНОЗИ

(В.І. Степаненко, <u>Б.Г. Коган</u> , О.О. Сизон, В.Є. Ткач)	107
3.1. Короста	108
3.2. Демодекоз	117
3.3. Вошивість	124

Тема 4. ГНІЙНИЧКОВІ ХВОРОБИ ШКІРИ – ПОДЕРМІЇ

(В.І. Степаненко, С.В. Іванов О.О. Сизон, І.О. Чаплик-Чижо, О.Ю. Туркевич)	130
Епідеміологія, етіологія, патогенез підермій	131
Стафілококові ураження шкіри – стафілодермії	132
Стрептококові ураження шкіри – стрептодермії	142
Стрепто-стафілококові ураження шкіри – змішані підермій	147

Тема 5. ПСОРИАЗ

(В.І. Степаненко, О.О. Сизон, Р.Л. Степаненко, І.Я. Возняк, А.О. Гумен, К.С. Ткачишина, А.М. Біловол)	155
--	-----

Тема 6. ЧЕРВОНИЙ ПЛЕСКАТИЙ ЛИШАЙ

(В.І. Степаненко, Т.В. Святенко, К.А. Манвелова, А.О. Гумен)	186
--	-----

Тема 7. МІКОТИЧНІ УРАЖЕННЯ ШКІРИ ТА СЛИЗОВИХ ОБОЛОНОК

(В.І. Степаненко, С.Г. Свирид, С.В. Іванов, В.В. Горбунцов, Г.І. Макуріна)	195
Класифікація мікотичних уражень шкіри та слизових оболонок	199
Кератомікози	203
Дерматомікози (епідермомікози)	206
Трихомікози	213
Онїхомікози	215
Кандидози	217
Маласезіоз шкіри	222
Глибокі мікози	229
Псевдомікози	231

Тема 8. АЛЕРГОДЕРМАТОЗИ

(В.І. Степаненко, О.І. Денисенко, О.О. Сизон, О.Д. Александрук, Н.Ю. Резніченко, А.М. Біловол)	240
8.1. Дерматити	241
8.2. Екзема	249
8.3. Токсикодермії	258
8.4. Кропив'янка	268
8.5. Атопічний дерматит	275

Тема 9. ПРОФЕСІЙНІ ДЕРМАТОЗИ

(В.І. Степаненко, М.М. Лебедюк, О.І. Денисенко, В.Є. Ткач, О.Д. Александрук)	286
Професійні дерматози хімічної етіології	288
Алергічні професійні дерматози	290

Професійні дерматози внаслідок дії вуглеводневих чинників.....	294
Професійні дерматози внаслідок дії фізичних чинників.....	295
Професійні прикмети (стигми)	297
Професійні дерматози інфекційної та паразитарної етіології	298
Тема 10. ПУЗИРНІ ДЕРМАТОЗИ	
(В.І. Степаненко, Т.О. Литинська, Г.І. Макуріна, С.А. Бондар).....	303
10.1. Справжня пухирчатка.....	304
10.2. Герпетиформний дерматоз Дюрінга.....	314
Тема 11. ВІРУСНІ ІНФЕКЦІЇ ШКІРИ ТА СЛИЗОВИХ ОБОЛОНОК	
(В.І. Степаненко, Р.Л. Степаненко, С.А. Бондар, М.О. Дудченко, В.І. Каменєв)	322
11.1. Вірусні інфекції шкіри, які спричиняють утворення міхурців.....	323
Герпес простий.....	323
Герпес оперізуючий	332
11.2. Вірусні інфекції шкіри та слизових оболонок, з розростанням епідермісу	338
Контагіозний моллюск	339
Бородавки.....	340
Гострокінцеві кондиломи	342
Тема 12. СЕБОРЕЯ, ВУГРОВА ХВОРОБА (АКНЕ) Й АКНЕФОРМНІ ЗАХВОРЮВАННЯ	
(В.І. Степаненко, О.О. Сизон, С.Г. Свирид, Р.Л. Степаненко, Н.Ю. Резніченко, М.О. Дашко)	348
12.1. Себорея	348
12.2. Вугрова хвороба	352
12.3. Акнеформні захворювання.....	365
Тема 13. ТУБЕРКУЛЬОЗ ШКІРИ	
(В.І. Степаненко, С.Г. Свирид)	381
Локалізовані (вогнищеві) форми туберкульозу шкіри.....	386
Дисеміновані форми туберкульозу шкіри.....	393
Тема 14. ЛЕПРА	
(В.І. Степаненко)	400
Тема 15. ЛЕЙШМАНІОЗИ	
(В.І. Степаненко)	417
Лейшманіоз шкіри.....	418
Тема 16. ХЕЙЛІТИ	
(В.І. Степаненко, М.О. Дудченко, В.І. Каменєв)	428
Метеорологічний хейліт.....	429
Ексфоліативний хейліт	430
Гландулярний хейліт.....	432
Контактний алергічний хейліт.....	433
Актинічний хейліт.....	434
Симптоматичні хейліти	436

Тема 17. ЕРИТЕМИ

(В.І. Степаненко, С.Г. Свирид, О.О. Сизон, С.В. Іванов)	443
Кільцеподібна відцентрована еритема Дар'є	445
Багатоформна ексудативна еритема	446
Вузлувата еритема.....	452
Фіксована медикаментозна еритема.....	455
Хвороба Лайма	457

Тема 18. СИСТЕМНІ ЗАХВОРЮВАННЯ СПОЛУЧНОЇ ТКАНИНИ – КОЛАГЕНОЗИ

(В.І. Степаненко, С.Г. Свирид, Т.О. Литинська)	463
18.1. Склеродермія	464
18.2. Червоний вовчак.....	473
18.3. Дерматоміозит	482

Тема 19. ГЕНОДЕРМАТОЗИ – СПАДКОВІ ЗАХВОРЮВАННЯ ШКІРИ

(В.І. Степаненко, С.В. Дмитренко, К.В. Коляденко)	490
Бульозні генодерматози	493
Іхтіози.....	499

Тема 20. ХВОРОБИ ВОЛОССЯ

(В.І. Степаненко, Т.О. Литинська, Р.Л. Степаненко)	509
Алопеції	510
Гніздове облисіння.....	511
Себорейна алопеція	515
Андрогенетична алопеція.....	517
Псевдопелада Брока або атрофічна алопеція	519

Тема 21. ОСОБЛИВОСТІ ШКІРИ У ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ

(В.І. Степаненко, Т.С. Коновалова, О.І. Ніточко)	526
Загальний стан шкіри, її придатків і статевих органів у новонароджених дітей	527
Шкірні прояви гормонального кризу у новонароджених дітей.....	531
Шкірні хвороби у новонароджених дітей.....	532

Тема 22. НОВОУТВОРЕННЯ ШКІРИ

(О.В. Богомолець, В.І. Степаненко, О.О. Сизон)	545
Факультативні передраки та новоутворення шкіри з незлоякісним (доброякісним) перебігом	547
Невуси	554
Облігатні передраки.....	559
Новоутворення шкіри зі злоякісним перебігом.....	563

Тема 23. МЕДИЧНА КОСМЕТОЛОГІЯ

(О.О. Сизон, М.Е. Запольський, Д.М. Запольська, В.І. Степаненко, П.В. Бардов, Т.С. Коновалова, О.П. Шевченко)	576
23.1. Основні характеристики шкіри, її особливості та методи обстеження	578

23.2. Старіння шкіри: її ознаки та характеристики.....	596
23.3. Терапевтична косметологія обличчя	604
23.4. Пілінг.....	627
23.5. Біоревіталізація	632
23.6. Мезотерапія	636
23.7. Контурна пластика	642
23.8. Ін'єкції ботулотоксину.....	644
23.9. Редермалізація	647
23.10. Мікронідлінг.....	648
23.11. Тредліфтинг	650
23.12. Плазмотерапія	651
23.13. Лазерна терапія	654
23.14. Аналіз обґрунтованості естетичних втручань	665
23.15. Ускладнення естетичних втручань.....	669

ВЕНЕРИЧНІ ХВОРОБИ

(ЗАХВОРЮВАННЯ, ЩО ПЕРЕДАЮТЬСЯ ПЕРЕВАЖНО СТАТЕВИМ ШЛЯХОМ)

Тема 24. СИФІЛІС: ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ТА ПРИНЦИПИ ДІАГНОСТИКИ (В.І. Степаненко, О.С. Федоренко)	691
Тема 25. ПЕРВИННИЙ ПЕРІОД СИФІЛІСУ (В.І. Степаненко, Р.Ф. Айзятюлов, О.С. Федоренко)	705
Тема 26. ВТОРИННИЙ ПЕРІОД СИФІЛІСУ (В.І. Степаненко, Р.Ф. Айзятюлов, О.С. Федоренко)	717
Тема 27. ТРЕТИННИЙ ПЕРІОД СИФІЛІСУ (В.І. Степаненко, О.С. Федоренко)	733
Тема 28. СИФІЛІС НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ (В.І. Степаненко)	754
Тема 29. ВРОДЖЕНИЙ СИФІЛІС (В.І. Степаненко)	765
Тема 30. ЛАБОРАТОРНА ДІАГНОСТИКА СИФІЛІСУ ТА ПОМИЛКИ В ДІАГНОСТИЦІ (В.І. Степаненко)	782
Тема 31. ПРИНЦИПИ ЛІКУВАННЯ І ПРОФІЛАКТИКИ СИФІЛІСУ (В.І. Степаненко)	797
Тема 32. ГОНОРЕЯ (А.Д. Дюдюн, В.І. Степаненко, С.М. Раздайбедін)	809
Тема 33. НЕГОНОРЕЙНІ ІНФЕКЦІЙНІ ЗАХВОРЮВАННЯ (В.І. Степаненко, А.Д. Дюдюн, С.М. Раздайбедін, Т.С. Коновалова, М.М. Лебедюк, П.В. Федорич, О.Ю. Туркевич)	830
Трихомоніаз уrogenітальний.....	832

Хламідіоз уrogenітальний	838
Мікоплазмоз уrogenітальний	853
Гарднерельоз уrogenітальний	857
Кандидоз уrogenітальний	860
Тема 34. ІНФЕКЦІЯ, ЗУМОВЛЕНА ВІРУСОМ ІМУНОДЕФЦИТУ ЛЮДИНИ (ВІЛ/СНІД-ІНФЕКЦІЯ). УРАЖЕННЯ ШКІРИ ТА СЛИЗОВИХ ОБОЛОНОК ПРИ СНІДІ (В.І. Степаненко, А.М. Дащук, С.В. Іванов)	868
Тема 35. М'ЯКИЙ ШАНКЕР, ВЕНЕРИЧНА ЛІМФОГРАНУЛЬОМА, ПАХОВА ГРАНУЛЬОМА – ДОНОВАНОЗ (В.І. Степаненко)	889
Тема 36. ТРОПІЧНІ ТРЕПОНЕМАТОЗИ – ФРАМБЕЗІЯ, БЕДЖЕЛЬ, ПІНТА (В.І. Степаненко)	902
Тема 37. ЕТИКА ТА ОBOB'ЯЗОК ЛІКАРЯ, ЛІКАРСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ (В.І. Степаненко, В.Г. Коляденко)	913

ПЕРЕДМОВА ДО ДРУГОГО ВИДАННЯ (переопрацьованого доповненого)

За термін, що пройшов від першого видання цього підручника у 2012 році, рекомендованого МОЗ України, як підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації відбулося ряд методологічних змін на законодавчому рівні, щодо вищої освіти в Україні. З урахуванням цього друге видання підручника укладено відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (2014 р), Стандарту вищої освіти зі спеціальностей «Медицина», «Педіатрія», «Стоматологія», де визначено обсяг теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей для досягнення визначених результатів навчання, відповідно до концепції освітньої діяльності та освітніх програм за спеціальностями «Медицина», «Педіатрія», «Стоматологія», що базується на відповідних галузевих стандартах.

Під час підготовки другого видання підручника було враховано розвиток дерматовенерологічної науки за останні роки. Переопрацьовано та доповнено ряд розділів, присвячених хворобам шкіри та інфекціям, що передаються переважно статевим шляхом, протокол діагностики і лікування яких змінився.

Дерматовенерологія є розділом клінічної медицини, до якого входять дерматологія (від грецьких слів *δερμα* – шкіра та *λογος* – вчення) – наука про будову, функції та хвороби шкіри та венерологія (Венера – богиня кохання в давньоримській міфології) – наука про венеричні хвороби. Підґрунтям для об'єднання цих різних наук слугувало те, що при деяких венеричних захворюваннях з'являється висипка на шкірі.

В останні десятиліття термін «венеричні хвороби» внаслідок значного збільшення кількості захворювань, при яких було встановлено передавання збудника переважно статевим шляхом, замінюють на терміни – «захворювання, які передаються переважно статевим шляхом» або «сексуально-трансмисивні захворювання».

На сучасному етапі кількість нозологій та клінічних форм шкірних захворювань становить близько двох тисяч. Відомо також понад 20 захворювань, передавання яких відбувається переважно статевим шляхом.

У підручнику із сучасних позицій розглянуто етіопатогенез, клінічну картину, перебіг і класифікацію шкірних захворювань, а також захворювань, які передаються переважно статевим шляхом, описано наявні, в тому числі новітні, методи діагностики та критерії диференційної діагностики цих захворювань, сучасні методи лікування їх та профілактичні заходи.

Вивчення основ дерматовенерології студентами медичних і стоматологічних факультетів на четвертому році навчання у вищих навчальних закладах України

є обов'язковою ланкою загальної системи вивчення майбутніми лікарями клінічної медицини, особливо внутрішніх та інфекційних хвороб, урології, акушерства, гінекології. У свою чергу, дитячу дерматовенерологію тісно пов'язано з неонатологією та педіатрією.

Як окрема клінічна дисципліна дерматовенерологія поділяється на загальну та спеціальну. Її вивчення передбачає отримання знань стосовно етіології, патогенезу, клінічних проявів різноманітних дерматологічних патологій та засвоєння сучасних підходів до діагностики й лікування їх, а також ужиття відповідних профілактичних заходів. При вивченні дерматовенерології студенти-медики мають оволодіти вмінням своєчасно виявляти та чітко ідентифікувати клінічні прояви різних дерматозів і захворювань, які передаються переважно статевим шляхом, деонтологічно правильно спілкуватися із профільними хворими та належним чином організовувати догляд за ними.

Засвоєння викладеної в підручнику навчальної програми з дерматове-нерології має сприяти формуванню у студентів-медиків як клінічного, так і профілактичного мислення, зокрема розуміння медичного та медико-соціального значення проблем дерматовенерології, а також обґрунтуванню доцільності здійснення специфічних профілактичних заходів.

Мета запропонованого підручника – забезпечити виконання вимог Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), зокрема потреби дати сучасні теоретичні знання, допомогти здобувачам вищої медичної освіти в оволодінні практичними навичками, що повинні формуватися за принципом самостійного опрацювання кожної теми та лекції при позааудиторній підготовці й на практичних заняттях.

Матеріал у підручнику викладено на сучасному професійному рівні з елементами міжпредметної інтеграції. З огляду на достатньо велику кількість шкірних захворювань, а також інфекцій, які переважно передаються статевим шляхом, підручник дає змогу закріпити знання теоретичного матеріалу й оцінити професійне мислення студентів на основі вирішення питань для самоконтролю, застосовуючи попередньо набуті навички.

На завершення вважаю приємним обов'язком висловити свою глибоку вдячність за технічну допомогу в підготовці другого видання підручника (переопрацьованого та доповненого) співробітнику кафедри дерматології та венерології з курсом косметології НМУ імені О.О. Богомольця В.М. Серебровій директору видавництва «КІМ» м. Київ О.О. Купріяновій та співробітнику цього видавництва В.В. Бобровій.

Просимо користувачів підручника свої зауваження та побажання щодо його змісту направляти до Національного медичного університету імені О.О. Богомольця на адресу: 01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 13, кафедра дерматології та венерології з курсом косметології

*Член-кореспондент НАМН України,
професор В.І. Степаненко*

АНОТАЦІЯ

ДО ПІДРУЧНИКА «ДЕРМАТОЛОГІЯ, ВЕНЕРОЛОГІЯ»

(видання друге, переопрацьоване, доповнене)

Друге видання підручника (перше вийшло у 2012 р.) підготовлено співробітниками кафедри дерматології та венерології з курсом косметології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця та провідними дерматовенерологами однопрофільних кафедр закладів вищої освіти України під загальною редакцією член-кореспондента НАМН України, професора В.І. Степаненка.

Підручник укладено відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), Стандарту вищої освіти зі спеціальностей «Медицина», «Педіатрія», «Стоматологія», де визначено обсяг теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей для досягнення визначених результатів навчання, відповідно до концепції освітньої діяльності та освітніх програм за спеціальностями «Медицина», «Педіатрія», «Стоматологія», що базується на відповідних галузевих стандартах. Підручник включає обов'язкові для засвоєння теми з урахуванням тематичного плану лекцій і практичних занять. У ньому представлено також ряд інших розділів дерматології та венерології, знання яких потрібне для проведення диференційної діагностики нозологічних форм шкірної патології. Окрім цього, підручник включає теми елективних курсів «Медична косметологія» та «Новоутворення шкіри».

Під час підготовки другого видання підручника було враховано розвиток дерматовенерологічної науки за останні роки. Переопрацьовано та доповнено ряд розділів, присвячених хворобам шкіри та інфекціям, що передаються переважно статевим шляхом, протокол діагностики і лікування яких змінився.

У підручнику із сучасних позицій викладено погляди на етіологію й патогенез захворювань шкіри та її придатків та інфекцій, які переважно передаються статевим шляхом. Представлено клінічну картину й перебіг ряду дерматозів та інфекцій, які передаються переважно статевим шляхом в сучасних умовах, а також новітні методи діагностики, лікування та профілактики їх. У тексті використано ілюстративний матеріал, заснований на клінічних спостереженнях співавторів підручника, зокрема, співробітників кафедри дерматології та венерології з курсом косметології НМУ імені О.О. Богомольця, а також окремі ілюстрації навчальних ексклюзивних експонатів музею муляжів кафедри. У розділі «Медична косметологія» представлено ілюстративний матеріал клінічних спостережень співавторів цього розділу співробітників профільної кафедри Одеського національного медичного університету.

Видання дає змогу здобувачам вищої медичної освіти орієнтуватися в різноманітних клінічних проявах захворювань шкіри та інфекцій, що передаються пе-

реважно статевим шляхом, здійснювати диференційну діагностику, призначати адекватну терапію з використанням сучасних лікарських засобів і давати пацієнтам рекомендації, спрямовані на запобігання виникненню та рецидивам ряду специфічних запальних процесів, а також профілактику дальшого поширення їх

Автори підручника враховували сучасні вимоги до викладання, новий творчий підхід до самостійної роботи студентів з огляду на перехід на європейські принципи навчання та контролю теоретичних знань, умінь і практичних навичок, узявши за основу багаторічний досвід викладання зазначеної дисципліни на медичних факультетах у вищих навчальних закладах України.

Підручник розраховано на здобувачів вищої медичної освіти у вищих навчальних закладах України лікарів-інтернів, практичних лікарів.

В.І. Степаненко

Навчальне видання

В.І. Степаненко, С.Г. Свирід, Р.Л. Степаненко, О.Є. Федоренко, Т.О. Литинська, О.В. Богомолець, В.Г. Коляденко, Б.Г. Коган, С.В. Іванов, С.М. Раздайбедін, П.В. Бардов, О.П. Шевченко, К.В. Коляденко, Т.С. Коновалова, К.А. Манвелова, А.О. Гумен, К.С. Ткачишина, В.В. Короленко, П.В. Федорич, (м. Київ); О.О. Сизон, І.О. Чаплик-Чижо, І.Я. Возняк, М.О. Дашко, О.Ю. Туркевич (м. Львів); Р.Ф. Айзятұлов (м. Кропивницький); С.А. Бондар, С.В. Дмитренко, (м. Вінниця); Г.І. Макуріна, Н.Ю. Резніченко (м. Запоріжжя); А.М. Дащук, А.М. Біловол (м. Харків); О.І. Денисенко (м. Чернівці); М.О. Дудченко, В.І. Каменєв (м. Полтава); А.Д. Дюдюн, Т.В. Святенко, В.В. Горбунцов, (м. Дніпро); М.М. Лебедюк, М.Е. Запольський, О.І. Ніточко, Д.М. Запольська (м. Одеса); В.Є. Ткач, О.Д. Александрук (м. Івано-Франківськ).

ДЕРМАТОЛОГІЯ, ВЕНЕРОЛОГІЯ

Підручник

(видання друге переопрацьоване, доповнене)

за редакцією член-кореспондента НАМН України,
професора Віктора Івановича Степаненка

Технічна редактура *Купріянова О.О.*

Комп'ютерна верстка *Ковинєв А.О.*

Дизайн обкладинки *Боброва В.В.*

Формат 70х100/16. Ум.-друк. арк. 59,74. Тираж 1000. Зам. № 017-25

Видавець: В-во Купріянова О.О.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру
суб'єктів видавничої справи серії ДК №315 від 24.01.2001 р.
03142, м. Київ, вул. Омеляна Пріцака, 3
ОКТБ – корп. 5, оф. 142. Тел.: (044) 502-41-23.